

České vysoké učení technické v Praze
Fakulta elektrotechnická
Katedra počítačů

Diplomová práce

**Lexikální analyzátor dialektu dotazovacího jazyka databáze
MySQL pro zachytávání změn v databázi**

Bc. Roman Kuchár

Vedúci práce: Ing. Jiří Pechanec

Študijný program: Otevřená informatika, Magisterský

Obor: Softwarové inženýrství

1. apríla 2018

Obsah

1	Úvod	1
1.1	Motivácia	1
1.2	Cieľ práce	2
2	Debezium	3
2.1	Zachytávanie zmenených dát	3
2.1.1	Dátové sklady	4
2.1.2	Replikácia dát	4
2.1.3	Microservice Architecture	4
2.1.4	Ostatné	5
2.2	Odchyťovanie zmien v databázi	5
2.2.1	Apache Kafka	5
2.2.2	Infraštruktúra správ pomocou Apache Kafka	6
2.2.3	Kafka Connect	7
2.2.4	Štruktúra správy	8
3	Aktuálne riešenie MySQL konektoru	11
3.1	MySQL konektor	11
3.1.1	Binárny log	11
3.1.2	Aktuálny obraz tabuliek	14
3.2	DDL parser	15
3.2.1	Framework na parsovanie DDL	15
3.2.2	Implementácia MySQL DDL parsru	16
4	Syntaktická analýza	19
4.1	Parsovanie pomocou regulárnych výrazov	19
4.1.1	Deterministický konečný automat	20
4.1.2	Regulárny výraz	21
4.1.3	Bezkontextový jazyk	21
4.1.4	Backus-Naur Form notácia	23
4.1.5	Rozšírená Backus-Naur Form notácia	23
4.2	Štruktúra bezkontextových parserov	24
4.2.1	Lexer	24
5	Parsovacie algoritmy	27

A	Zoznam použitých skratiek	31
B	Ukážka dát	33
C	Ukážky zdrojových kódov	35
D	Obsah príloženého CD	39

Zoznam obrázkov

2.1	Koncept distribúcie zmenených dát	3
2.2	Hierarcia Apache Kafka	6
2.3	Príklad nastavenia Kafka a Kafka connect offsetov	7
2.4	CDC topológia z Kafka Connect	8
4.1	Príklad parsovania a naplňovania šablóny	19
4.2	Príklad DFA znázorneného pomocou stavového diagramu	20
4.3	Derivačný strom gramatiky $\mathcal{G}_1$ pre reťazec $000\#111$	22
4.4	Spracovanie reťazca $123 + 321$ lexerom a parserom	25
D.1	Seznam přiloženého CD — příklad	39

Zoznam tabuliek

Zoznam ukážok

3.1	Query událost z binárneho logu MySQL	13
3.2	Table_map a Update_rows události z binárneho logu MySQL	13
3.3	DDL dotaz v MySQL	16
3.4	Parsovanie dotazu pomocou MySqlDdlParseru	16
B.1	Ukážka CDC správy odoslanej Debeziom	33
C.1	Parsovacie metódy DDL parserov	35
C.2	Implementácia parseNextStatement metódy v MySqlDdlParser	36
C.3	Implementácia parseCreateTable metódy v MySqlDdlParser	37

Kapitola 1

Úvod

Každý databázový systém má svoj dotazovací jazyk pomocou ktorého s ním užívateľ môže manipulovať. Tento jazyk jasne definovaný svoju syntaxou, ktorá určuje súhrn pravidiel udávajúcich prípustné tvary čiastkových konštrukcií a celého dotazu. Nato aby databázový systém vedel, akú akciu sa snaží užívateľ vykonať musí zanalyzovať výraz napísany pomocou jeho syntaxe.

Projekt Debezium si v pamäti udržiava štruktúru sledovanej databáze a snaží sa zachytávať zmeny nad touto databázou. Rovnako ako databázový systém musí zanalyzovať syntaxiu spusteného výrazu, aby vedel, ako užívateľ mení štruktúru databáze a mohol rovnaké zmeny aplikovať na svoj model uložený v pamäti. Stávajúci syntaktický analyzátor je ručne napísaný, veľmi jednoduchý a zďaleka nepostihuje všetky nuance SQL jazyka, čím sa stáva náchylným k chybám. Novo implementovaný strojovo generovaný syntaktický analyzátor nahradí aktuálne riešenie v projekte Debezium, čím sa zníži pravdepodobnosť vzniku chýb, a bude možné ho upraviť jednoduchou zmenou v gramatike jazyka nad ktorým bude pracovať.

1.1 Motivácia

Analýza MySQL DDL príkazov alebo akejkoľvek inej dôležitej relačnej databázy sa môže javiť ako skľučujúca úloha. Zvyčajne databázový systém má vysoko prispôbenú gramatiku SQL a hoci výrazy jazyka manipulácie s údajmi (DML) sú často pomerne blízke štandardom, výrazy jazyka pre definíciu dát (DDL) sú zvyčajne menej a zahŕňajú viac špecifických funkcií databázového systému.

Mnoho aktuálne implementovaných a prístupných analyzátorov rieši iba analýzu základných DDL výrazov a nepodporuje špecifické možnosti jednotlivých databázových systémov. Existujú aj analyzátory napísané konkrétne pre MySQL, no často sú nekompletné, alebo nepodporujú poslednú verziu tejto databázy. Použitie týchto dostupných, no nekompletných implementácií by mohlo pokryť väčšinu požiadavkov projektu Debezium, no zvyšok by musel byť doimplementovaný iným spôsobom, čo by bolo veľmi zmätočné a náchylné k chybám.

1.2 Cieľ práce

Cieľom práce je zanalyzovať projekt Debezim, jeho aktuálnu implementáciu MySQL DDL syntaktického analyzátoru a navrhnúť nové riešenie. Implementácia nového riešenia by mala byť intuitívne pochopiteľná, bez nutnosti študovania rozsiahlych dokumentačných materiálov. Projekt Debezium plánuje v budúcnosti rozširovať množstvo podporovaných databázových systémov, a preto by výsledok tejto práce mal byť implementovaný čo najpriateľnejšie voči jeho potencionálnemu prepoužitiu pri syntaktických analyzátoroch iných databázových systémov.

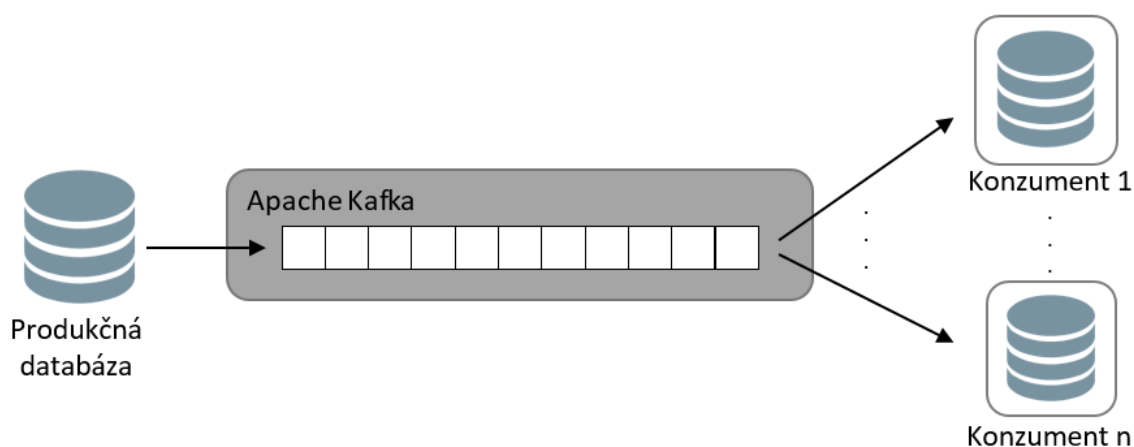
Kapitola 2

Debezium

Debezium[2] je projekt, ktorý slúži k zaznamenávaniu zmien v databázi analýzou udalostí v transakčnom logu. Jednou z podporovaných databázi je taktiež MySQL. Na správnu funkcionality Debezium potrebuje metadáta popisujúce štruktúru databáze v závislosti na čase. Pre MySQL je to možné dosiahnuť tak, že príkazy, ktoré vytvárajú alebo upravujú štruktúru databáze (DDL) sú zachytávané, parsované a na ich základe je upravený model v pamäti, ktorý popisuje štruktúru databáze.

2.1 Zachytávanie zmenených dát

Hlavnou myšlienkou zachytávania zmenených dát, anglicky Change Data Capture (CDC), je vytvárať sled udalostí, ktoré reprezentujú všetky zmeny v tabulkách danej databáze. To znamená, že pre každý *insert*, každý *update*, každý *delete* dotaz sa vytvorí jedna odpovedajúca udalosť, ktorá bude odoslaná a následne dostupná pre konzumentov tohto sledu vid' obrázok 2.1 [8]. V projekte Debezium sa na sprostredkovanie sledu udalostí využíva Apache Kafka [10] infraštruktúra, no myšlienka CDC nie je viazaná na Kafku.

Obr. 2.1: Koncept distribúcie zmenených dát

2.1.1 Dátové sklady

V dátových skladoch sa uchovávajú dáta a ich história z viacerých databází za účelom analytických výpočtov. Aktuálne najpoužívanším riešením na napĺňanie dátových skladov je ETL¹. Tento proces funguje v zmysle periodického nahrávania veľkého množstva dát do dátových skladov. Tento proces sebou ale nesie nevýhody, ktoré v minulosti neboli tak podstatné, no v dnešnej dobe už sú. Použitím CDC miesto ETL je možné niektoré z týchto nevýhod obmedziť. Dátové sklady sa za pomoci CDC naplňajú priebežne a nie periodicky, takže dáta nad ktorými sa vykonáva analýza budú skoro vždy aktuálne. Nakoľko sa každá zmena zapisuje jednotlivo a nie pomocou veľkého balíčku, neobmedzí to beh systémov, zamedzí nutnosti systémových prestojov a zároveň to redukuje cenu za túto operáciu. Premiestnením iba zmenených údajov CDC vyžaduje oveľa menej zdrojov na presun a transformáciu dát. To zníži náklady na hardvér, softvér a aj ľudské zdroje. [1]

2.1.2 Replikácia dát

Jedným z využití CDC je replikácia dát do iných databáz napríklad v zmysle vytvorenia zálohy dát, ale taktiež je možné CDC využiť pri implementácii zaujímavých analytických požiadavkov. Predstavme si, že máme produkčnú databázu a špecializovaný analytický systém na ktorom chceme spustiť analýzu. V tomto prípade je nutné dostať dáta z produkčnej databázy do analytického systému a CDC je možnosť, ktorá nám to umožní. Ďalším využitím môže byť prísun dát ostatným tímom, ktoré na základe nich môžu napríklad vypočítavať a smerovať svoju marketingovú kampaň napríklad na užívateľov, ktorý si objednali istý konkrétny produkt. Nakoľko nechceme aby sa takýto výpočet vykonával nad produkčnou databázou ale skôr nad nejakou separovanou databázou, tak opäť je možné využiť CDC na propagáciu dát do separovanej databázy, kde si už marketingový tím môže vykonávať akokoľvek náročné výpočty.

2.1.3 Microservice Architecture

Ďalšie využitie CDC je vhodné pri použití Microservice architecture, kde je doména rozdelená na niekoľko služieb, ktoré potrebujú medzi sebou interagovať. Pre príklad máme tri micro služby: objednávaciu aplikáciu na spracovávanie užívateľských objednávok, produktovú službu, ktorá sa stará o produktový katalóg, a nakoniec máme skladovú službu, ktorá kontroluje reálne množstvo produktových vecí na sklade. Je zreteľné, že na správne fungovanie bude objednávacia aplikácia vyžadovať dáta od produktovej a skladovej služby. Jednou z možností je, že objednávacia aplikácia bude priamo komunikovať s ostatnými službami napríklad pomocou REST API², čím ale bude úzko spojená a závislá na chode danej služby. Ak by takáto služba zlyhala/spadla tak nebude fungovať celá aplikácia. Druhou možnosťou je práve využiť CDC, ktoré odzrkadľuje použitie Event Sourcing paternu³. Produktová a skladová služba budú poskytovať sled zmenených dát a objednávacia aplikácia ich bude

---

¹Export, transform, load

²<https://cs.wikipedia.org/wiki/Representational_State_Transfer>

³<<http://microservices.io/patterns/data/event-sourcing.html>>

zachytávať a udržiavať kópiu časti týchto dát, ktoré ju zaujímajú, vo vlastnej lokálnej databáze. Ak by v takomto prípade niektorá zo služieb zlyhala, tak objednávacía aplikácia môže naďalej fungovať.

2.1.4 Ostatné

Bežnou praxou vo väčších aplikáciach je používanie cache pre rýchly prístup k dátam na základe špecifických dotazov. V takýchto prípadoch je potrebné riešiť problémy updatu cache alebo jej invalidácie, pokiaľ sa isté dáta zmenia.

Riešenie fulltextového vyhľadávania pomocou databáze nie je veľmi vhodné a namiesto toho sa používa SOLR⁴ alebo Elasticsearch⁵, čo sú systémy, ktoré potrebujú byť synchronizované z dátami v primárnej databáze.

2.2 Odchytávanie zmien v databázi

Každý databázový systém (DBMS) má svoj log súbor, ktorý používa na zotavenie sa po páde a odvolaní transakcií, ktoré ešte neboli potvrdené alebo na replikáciu dát voči sekundárnym databázam alebo inej funkcionalite. Či už to sú transakčné, binárne alebo replikačné logy, vždy v sebe udržiujú všetky transakcie, ktoré boli úspešne vykonané nad databázou, a preto sú vhodné na odchytávanie zmien v databázach pre projekt Debezium. Konkrétne v MySQL databáze sa volá **binlog** (3.1.1). Nakoľko sú tieto logy plne transparentné voči aplikácií, ktorá do databáze zapisuje, výkon aplikácie nebude nijako ovplyvnený čítaním týchto logov.

2.2.1 Apache Kafka

Apache Kafka je open-source distribuovateľná platforma na streamovanie správ vyvinutá firmou Apache Software Foundation. Umožňuje vytvárať a sledovať tok záznamov podobný fronte správ. Tento tok ukladá spôsobom odolným voči chybám. Hlavným použitím Kafky je vytváranie dátových potrubí v reálnom čase, ktoré spoľahlivo získavajú dáta medzi systémami alebo aplikáciami a budovanie aplikácií na streamovanie v reálnom čase, ktoré transformujú alebo reagujú na prúdy dát. Kafku je možné spustiť ako cluster na jednom, alebo viacerých servroch, ktoré ukladajú toky záznamov v kategóriách nazvaných **topiky**. Každá správa v Kafke pozostáva z kľúča, hodnoty a časovej značky. Každéj správe Kafka priradí sekvenčné identifikačné číslo nazývané **offset**, ktoré unikátne identifikuje každý záznam a jeho poradie v topiku.

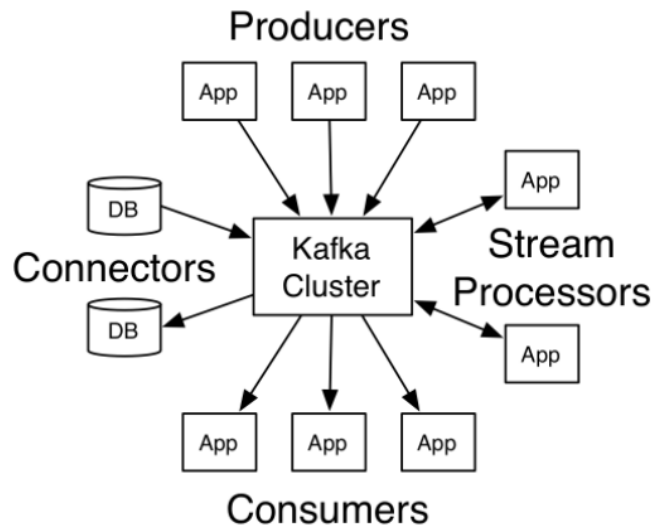
Kafka pozostáva zo štyroch základných API:[10]

- **Producer API**, ktoré umožňuje aplikáciám publikovať sled záznamov do jedného alebo viacerých topikov.
- **Consumer API**, ktoré umožňuje konzumovať existujúce topiky a spracovávať sled záznamov, ktorý obsahujú.

⁴<<http://lucene.apache.org/solr/>>

⁵<<https://www.elastic.co/>>

- **Streams API**, ktoré umožňuje aplikáciám chovať sa ako spracovávateľ sledu záznamov. Aplikácie pohlcujú prichádzajúci sled a produkujú transformovaný výstupný sled.
- **Connector API**, ktorý umožňuje vytvárať prepoužiteľné dátové spojenia na publikovanie a konzumovanie záznamov, ktoré pripoja topiky k existujúcim aplikáciám alebo dátovým systémom.

Obr. 2.2: Hierarcia Apache Kafka

Projekt Debezium využíva posledné zmienené *Connector API* použitím Kafka Connect frameworku (2.2.3), pomocou ktorého implementuje CDC pre jednotlivé databázové systémy.

2.2.2 Infraštruktúra správ pomocou Apache Kafka

Apache Kafka poskytuje semantické pravidlá, ktoré dobre vyhovujú potrebám projektu Debezium. Prvým z nich je, že všetky správy v Kafke majú kľúč a hodnotu. Táto vlastnosť sa využíva na zjednotenie správ, ktoré spolu súvisia a to konkrétne tak, že na základe primárneho kľúča v tabuľke, ktorej zmena sa zmena týka je možné štruktúrovať kľúč správy a hodnota správy bude reprezentovať konkrétnu zmenu.

Kafka taktiež garantuje poradie správ metódou FIFO⁶, čím sa zabezpečí správne poradie zmien, ktoré bude konzument prijímať. Táto vlastnosť je veľmi dôležitá nakoľko ak by nastala situácia *insert* a následne *update* alebo dve *update* akcie za sebou, tak musí byť zabezpečené aby sa ku konzumentovi dostali v správnom poradí inak by mohla nastať nekonzistencia voči dátam v primárnej databáze a dátam, ktoré si udržiava konzument.

Kafka je pull-based systém, čo znamená, že konzument je sám sebe pánom a drží si informáciu o tom, ktoré správy z konkrétneho topiku už prečítal resp. kde chce začať čítanie

⁶First in First out

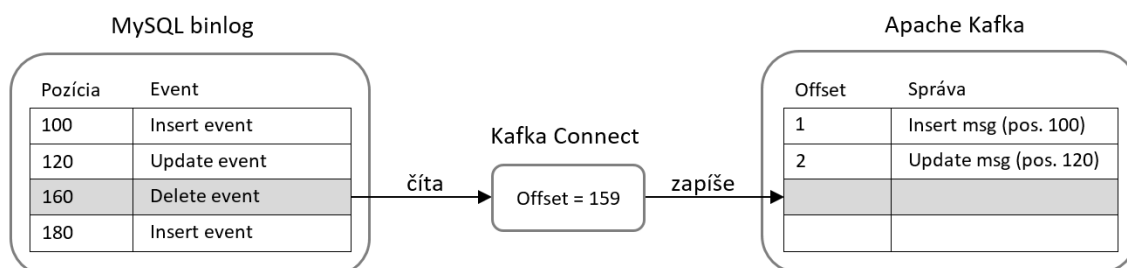

ďalších správ. Takto môže sledovať aktuálne pribúdajúce správy, ale taktiež sa môže zaujímať aj o správy z minulosti.

Zmien v databázach môže byť veľmi veľa, čo spôsobí veľké množstvo udalostí, a preto je nutné spomnúť ďalšiu výhodu Kafky a to jej škálovateľnosť. Kafka podporuje horizontálnu škálovateľnosť a jednotlivé topiky môžu byť rozdelené na viacero partícií. Je ale nutné si uvedomiť, že poradie zmien je garantované iba na konkrétnej partícii. Kafka zabezpečí, že všetky správy z rovnakým kľúčom budú na rovnakej partícii, čím sa garantuje ich správne poradie, ale môže nastať situácia, že udalosť s iným kľúčom, ktorá reálne nastala neskôr, môže byť kozumentom spracovávaná skôr, čo môže, ale aj nemusí vadiť v závislosti na konkrétnej funkcionalite konzumenta.

2.2.3 Kafka Connect

Kafka Connect je framework, ktorý umožňuje jednoduchú implementáciu dátových spojení (konektorov) s Kafkou. Tieto konektory majú na starosti dáta, ktoré vstupujú alebo vystupujú z Kafky. Nazývajú sa *source* (vstupujúce dáta rep. import) konektory alebo *sink* (vysupujúce dáta resp. export) konektory. Debeziové konektory majú na starosti naplňovanie Kafky, takže sa používa *source* konektor. Kafka Connect ponúka možnosť na riešenie offsetu. Narozdiel od Kafka offsetu, ktorý je priradený každej správe v topiku, Kafka Connect offset si udržiava informáciu o pozícii poslednom prečítanom evente z binlogu. Môže nastať situácia, že konektor zhvaruje a bude musieť byť reštartovaný. V takomto prípade konektor potrebuje vedieť ako ďaleko v čítaní logu bol a kde má s čítaním pokračovať.

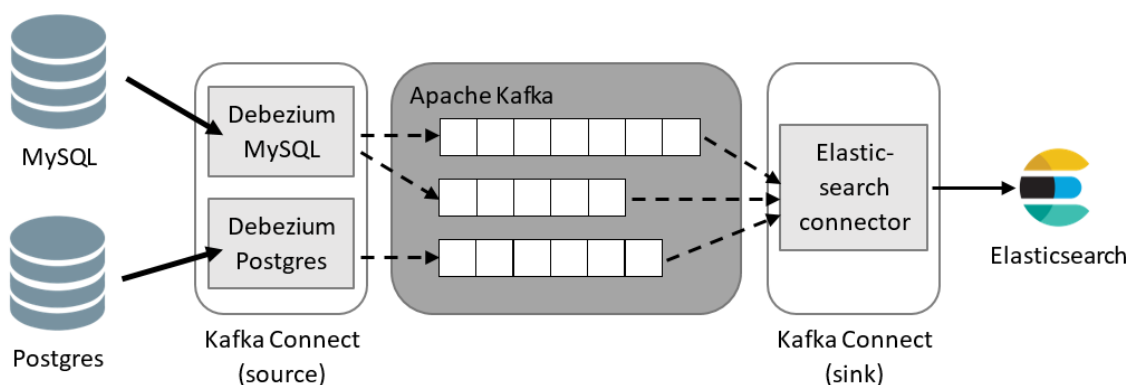

Obr. 2.3: Príklad nastavenia Kafka a Kafka connect offsetov

Pre príklad si povedzme, že jedna udalosť v MySQL binlogu má veľkosť 20. Na obrázku 2.3 je možné vidieť situáciu, kedy sa konektoru podarilo prečítať a spracovať udalosti z MySQL binlogu nachádzajúce sa na pozíciách 100 a 120. Ich príslušné správy sú dostupné v Kafke s nastaveným Kafka offsetom 1 a 2. Kafka Connect má v tejto situácii offset rovný 159, nakoľko to je posledná prečítaná pozícia. Použitím Kafka Connect je zabezpečené, že po každom spracovaní udalosti konektor potvrdí svoj offset a ak by konektor musel byť reštartovaný tak môže zistiť posledný potvrdený offset a pokračovať v čítaní logu z nasledujúcej pozície.

Ďalším prínosom je možnosť konfigurácie schémy správ. Kafka Connect má svoj systém na definovanie typu dát, ktorým umožňuje popísať štruktúru kľúčov a hodnôt v správach. Bližšie popísané v kapitole 2.2.4.

Kafka Connect je clustrovateľná takže je možné v závislosti na špecifikácii rozdeliť konektor a jeho tasky medzi viacero uzlov. Taktiež ponúka bohatý eko-systém konektorov. Na stránkach Confluent⁷ je možné si stiahnuť rôzne typy či už *sink* alebo *source* konektorov. Príklad CDC topológie s použitím Kafka Connect je na obrázku 2.4 [8]. Zámerom v danom obrázku je zdieľať dáta dvoch tabuliek z MySQL databáze a jednej tabuľky z Postgres databáze. Každá monitorovaná tabuľka je vyjadrená jedným topikom v Kafke. Prvým krokom je nastavenie clusterov v Apache Kafka, pričom je to možné spustiť na jednom alebo viacerých clusteroch. Ďalším krokom je nastavenie Kafka Connect, ktorá je oddelená od Apache Kafka a beží v separátnych procesoch alebo clustroch, a ktorá bude spravovať spojenie z Apache Kafka. Následne je nutné nasadiť instance Debezium konektorov do Kafka Connect a to konkrétne MySQL a Postgres konektory, nakoľko sú sledované dáta v týchto DBMS. Posledným krokom je konfigurácia aspoň jedného *sink* konektoru, ktorý bude spracovávať dané topiky v Apache Kafka a odosielať ich inému systému (konzumentovi). Na konkrétnom príklade je použitý Elasticsearch konektor nakoľko je konzumentom Elasticsearch.

Obr. 2.4: CDC topológia z Kafka Connect

2.2.4 Štruktúra správy

Ako už bolo spomenuté, správy v Kafke obsahujú kľúč, v prípade Debezia je to primárny kľúč v tabuľke, a hodnotu, ktorá má komplexnejšiu štruktúru skladajúcu sa z:

- **before** stavu, ktorý v sebe nesie predchádzajúci stav data, ktoré sa mení. V prípade, že nastane *insert* event, táto hodnota bude prázdna, nakoľko práve vzniká a nemá žiadny predchádzajúci stav.
- **after** stavu, ktorý v sebe nesie nový stav dát. Táto hodnota môže byť opäť prázdna a to v prípade *delete* udalosti.
- **source** informácie, ktoré v obsahujú metadáta o pôvode danej zmeny. Tieto dáta sú závislé na type databáze, ktorá sa sleduje. V MySQL sa napríklad skladá z informácií ako meno databázového serveru, názvu logovacieho súboru, z ktorého číta a pozíciu v ňom, názvu databáze a tabuľky, timestamp a pod.

⁷<https://www.confluent.io/product/connectors/>

Kafka dokáže spracovávať akýkoľvek druh textových a binárnych dát, takže jej na tejto logickej štruktúre nezáleží. Na odosielanie správ sa používajú konvertory, ktoré prevádzajú správu do formy v ktorej bude odosielaná. Vďaka použitiu Kafka Connect je opäť možnosť využiť konvertory, ktoré poskytuje a pre Debezium to sú:

- **JSON**, do ktorého je možnosť zahrnúť informácie o schéme dát, na základe ktorej môžu konzumenti správne interpretovať prijatú správu. Tento formát je výhodné používať počas vývoja aplikácie nakoľko je čitateľný pre človeka. Ukážku správy vo formáte JSON je možné zhliadnuť v prílohe [B.1](#).
- **Avro**, ktorý má veľmi efektívnu a kompaktnú reprezentáciu vhodnú na produkčné účely. Takáto správa nieje vo forme aby ju človek bez úprav mohol prečítať, nakoľko je to binárna reprezentácia správy. V týchto správach sa nenachádza informácia o schéme tabuľky, ale iba identifikátor na danú schému a jej verziu, ktorú je možné získať pomocou registru schém, čo je ďalšia časť ekosystému Kafky. Konzument môže získať konkrétnu schému z registrov a na základe nej interpretovať binárne dáta, ktoré dostal.

Kapitola 3

Aktuálne riešenie MySQL konektoru

Projekt Debezium sa zkladá z viacerých častí. Hlavnou časťou je modul systému, ktorý je spoločný pre všetky typy konektorov podporovaných Debeziom. Tento modul zaobstaráva základnú funkcionálnu spojenú s CDC, ktorú tento systém podporuje. Definuje model sledovaných dát, na základe ktorých si systém udržiava aktuálne schémata tabuliek a ich dátový stav v pamäti. Jedným z týchto podporovaných konektorov je aj konektor pre MySQL databázu [3.1](#).

3.1 MySQL konektor

Minimálnou podporovanou verziou MySQL je aktuálne verzia 5.6. MySQL konektor Debezium dokáže sledovať zmeny v databáze na úrovni jednotlivých riadkov v tabuľkách pomocou čítania databázového binlogu ([3.1.1](#)). Pri prvom pripojení na MySQL server si konektor vytvorí aktuálny obraz všetkých tabuliek ([3.1.2](#)) a následne sleduje všetky komitnuté zmeny, na základe ktorých vytvára jednotlivé *insert*, *update* a *delete* eventy. Pre každú tabuľku je vytvorený separátny topik v Kafke v ktorom sa ukladajú eventy spojené z danou tabuľkou. Týmto spôsobom je zabezpečený štart s konzistentným obrazom všetkých dát.

Konektor je taktiež veľmi tolerantný voči chybám. Zároveň s čítaním udalostí z binlogu si konektor ukladá ich pozíciu. Ak by nastala akákoľvek situácia pri ktorej by konektor prestal pracovať a bol by nutný jeho reštart, tak jednoducho začne čítanie binlogu na pozícii na ktorej skončil pred pádom. Konektor sa bude rovnako správať aj keby chyba a jeho pád nastali počas prvého vytvárania aktuálneho obrazu.

3.1.1 Binárny log

v MySQL je možné implementovať CDC na základe sledovania binárneho logu v skratke nazývaného binlog[[11](#)]. Binlog obsahuje všetky udalosti, ktoré popisujú zmeny vykonané nad MySQL databázou ako napríklad vytváranie tabuliek alebo zmena dát. Poradie týchto udalostí je zachované voči reálnemu poradiu ako boli SQL dotazy vykonávané. Toto binárne logovanie sa využíva na dva základne účely:

- Pre **replikáciu**, kde binlog na master replikačnom serveri sprostredkúva záznamy o zmenách, ktoré majú byť odoslané slave serverom. Master server odošle udalosti

nachádzajúce sa v binlogu slave serveri, ktorý tieto udalosti vykoná u seba za účelom udržania rovnakého dátového stavu ako je na master replikačnom serveri.

- Pre **obnovu systému z chybového stavu** anlicky nazývanú **recovery**. Po nahraní zálohy databáze sú znovu spustené udalosti zaznamenané v binlogu, ktoré nastali po vytvorení zálohy, čím sa zabezpečí konzistentný stav databázových dát z dátami v dobe zlyhania databázového serveri.

Binárny log neobsahuje udalosti, ktoré nemajú žiadny efekt na dáta ako napríklad SELECT alebo SHOW. Udalosti môžu byť do logu zapisované v rôznych formátoch, na základe ktorých sa mení aj spôsob replikácie dát. Tieto formáty logovania sú:

- **Statement-based** logovanie, v ktorom udalosti obsahujú SQL dotazy, ktoré produkujú zmeny v dátach (INSERT, UPDATE, DELETE). V rámci tohto logovania môže taktiež obsahovať dotazy, ktoré môžu iba potencionálne meniť dáta napríklad DELETE dotaz, ktorý sa nespáruje so žiadnymi dátami. Pri replikácii slave server číta binlog a zároveň vykonáva SQL dotazy, ktoré obsahujú jednotlivé udalosti.
- **Row-based** logovanie, v ktorom udalosti popisujú zmeny pre jednotlivé riadky v tabuľkách. Pri replikácii sa kopírujú udalosti, ktoré reprezentujú zmeny riadkov v tabuľkách na slave serveri.

Pre účely CDC v Debeziu je používané row-based logovanie, nakoľko zalogované udalosti obsahujú zmeny pre konkrétne riadky v tabuľkách a tým pádom nieje nutné dopočítavať dáta, ktoré by boli na základe daného dotazu zmenené. Master server sa snaží ukladať do binlogu iba kompletne a vykonané transakcie, no bohužiaľ prax ukázala, že existujú aj výnimky. To znamená, že výskyt syntakticky nevalidných dotazov je možný, ale zároveň veľmi zriedkavý. V MySQL konektore teda nie je nutné sledovať korektnosť parsovaných dotazov.

Pomocou SQL dotazu *SHOW BINARY LOGS* je možné vylistovať aktuálne existujúce binárne logy na serveri. Následne dotazom *SHOW BINLOG EVENTS [IN 'log_name'] [FROM pos] [LIMIT [offset,] row_count]* je možné sledovať informácie o všetkých udalostiach obsiahnutých v danom binlogu ako sú napríklad typ udalosti, jeho začiatková a jeho konečná pozícia v logu. Na čítanie a spracovávanie binlogu ponúka MySQL nástroj *mysqlbinlog*, ktorý je možné spustiť príkazom *mysqlbinlog [options] log_file*. Prvý riadok udalosti vždy obsahuje prefix *# at* za ktorým nasleduje číslo reprezentujúce pozíciu udalosti v binlogu. Podľa základného nastavenia MySQL zobrazuje *mysqlbinlog* udalosti týkajúce sa zmien na úrovni riadkov zakódované ako base-64¹ použitím interného príkazu *BINLOG*. Aby bolo možné vidieť tento pseudokód je možné použiť prepínač *—verbose* alebo *-v*. Na výstupe bude možné vidieť tento pseudokód na riadkoch, ktoré budú začínať prefixom *###*. Použitím prepínača *—verbose* alebo *-v* dvakrát, môžeme nastaviť aj zobrazovanie dátových typov a iných metadát pre každý stĺpec. Aby sa v logu nezobrazoval interný príkaz *BINLOG* a zakódovaná hodnota udalosti, je možné použiť prepínač *—base64-output=DECODE-ROWS*. Kombináciou týchto prepínačov získame možnosť pohodlne sledovať obsah udalosti týkajúcich sa zmien v dátach. [11]

Pre Debeziom sú dôležité udalosti typu:

---

¹Typ kódovania, ktorý prevádza binárne dáta na postupnosť znakov

- **Query**, v ktorom sa objavujú dotazy na zmenu štruktúry databáze (DDL) ako je možné vidieť na poslednom riadku príkladu události 3.1.
- **Table_map**, pomocou ktorého binlog mapuje konkrétne tabuľky na identifikátor, ktorým sa následne tieto tabuľky referencuje. Príklad tejto události je možné vidieť v príklade 3.2 na pozícii 552 a jeho následné použitie pre udalosť na pozícii 621.
- **Update_rows**, ktorý obsahuje informácie o zmene dát na úrovni riadkov, ako je možné vidieť na události v príklade 3.2 na pozícii 621.
- **Write_rows**, ktorý obsahuje informácie o novo vzniknutých dátach.
- **Delete_rows**, ktorý obsahuje informácie o zmazaných dátach.

Ukážka 3.1: Query udalosť z binárneho logu MySQL

```

1 # at 219
2 #180213 9:59:15 server id 223344 end_log_pos 408 CRC32 0x19237396 Query thread_id
   ↪ =15 exec_time=0 error_code=0
3 use 'inventory'/*!*/;
4 SET TIMESTAMP=1518515955/*!*/;
5 SET @@session.pseudo_thread_id=15/*!*/;
6 SET @@session.foreign_key_checks=1, @@session.sql_auto_is_null=0, @@session.
   ↪ unique_checks=1, @@session.autocommit=1/*!*/;
7 SET @@session.sql_mode=1436549152/*!*/;
8 SET @@session.auto_increment_increment=1, @@session.auto_increment_offset=1/*!*/;
9 /*!\C utf8 *//*!*/;
10 SET @@session.character_set_client=33,@@session.collation_connection=33,@@session.
   ↪ collation_server=8/*!*/;
11 SET @@session.lc_time_names=0/*!*/;
12 SET @@session.collation_database=DEFAULT/*!*/;
13 /* ApplicationName=IntelliJ IDEA 2017.2 */ alter TABLE customers add column
   ↪ phone_number varchar(15) NULL

```

Ukážka 3.2: Table_map a Update_rows události z binárneho logu MySQL

```

1 # at 552
2 #180219 11:51:22 server id 223344 end_log_pos 621 CRC32 0x622e3e17 Table_map: '
   ↪ inventory'.customers mapped to number 109
3 # at 621
4 #180219 11:51:22 server id 223344 end_log_pos 736 CRC32 0x8ec54ac4 Update_rows:
   ↪ table id 109 flags: STMT_END_F
5 ### UPDATE 'inventory'.customers
6 ### WHERE
7 ### @1=1001 /* INT meta=0 nullable=0 is_null=0 */
8 ### @2='Sally' /* VARSTRING(255) meta=255 nullable=0 is_null=0 */
9 ### @3='Thomas' /* VARSTRING(255) meta=255 nullable=0 is_null=0 */
10 ### @4='sally.thomas@acme.com' /* VARSTRING(255) meta=255 nullable=0 is_null
   ↪ =0 */

```

```

11 ### @5=NULL /* VARSTRING(15) meta=15 nullable=1 is_null=1 */
12 ### SET
13 ### @1=1001 /* INT meta=0 nullable=0 is_null=0 */
14 ### @2='John' /* VARSTRING(255) meta=255 nullable=0 is_null=0 */
15 ### @3='Thomas' /* VARSTRING(255) meta=255 nullable=0 is_null=0 */
16 ### @4='sally.thomas@acme.com' /* VARSTRING(255) meta=255 nullable=0 is_null
    ↪ =0 */
17 ### @5=NULL /* VARSTRING(15) meta=15 nullable=1 is_null=1 */

```

3.1.2 Aktuálny obraz tabuliek

Po nakonfigurovaní a prvom spustení MySQL konektoru sa podľa základného nastavenia spustí tvorba aktuálneho obrazu tabuliek sledovanej databáze. Vo väčšine prípadoch už MySQL binlog neobsahuje kompletnú históriu databáze a preto je tento mód v základnom nastavení.

Pri každom vytváraní aktuálneho obrazu, konektor postupuje podľa týchto krokov^[3]:

1. Aktivuje globálny zámok čítania (read lock) aby zabránil ostatným databázovým klientom v zapisovaní.
2. Spustí transakciu s izoláciou na opakované čítanie (repeatable read)², aby všetky nasledujúce čítania v rámci tejto transakcie boli voči jednému konzistentnému obrazu.
3. Prečíta aktuálnu pozíciu binlogu.
4. Prečíta schéma databází a tabuliek na základe konfigurácie konektoru.
5. Uvoľní globálny zámok, aby ostatní databázový klienti mohli znovu zapisovať do databáze.
6. Voliteľne zapíše zmeny DDL do Kafka topiku vrátane všetkých potrebných SQL dotazov.
7. Oskenuje všetky databázové tabuľky a vygeneruje príslušné *create* udalosti Kafka topiky pre jednotlivé riadky v tabuľkách.
8. Potvrdí transakciu.
9. Do konektorového offsetu zaznamená, že úspešne ukončil vytváranie obrazu.

Transakcia vytvorená v druhom kroku nezabráni ostatným klientom upravovať dáta, ale poskytne konektoru konzistentný a nemenný pohľad na dáta v tabuľkách. Nakoľko transakcia nezabráni klientom aplikovať DDL zmeny, ktoré by mohli vadiť konektoru pri čítaní pozície a schém v binlogu, je nutné v prvom kroku použiť globálny zámok na čítanie k zamedzeniu tohto problému. Tento zámok je udržiavaný na veľmi krátku dobu potrebnú pre konektor na

²Stupeň izolácie založený na používaní *read* a *write* zámkoch, ktorý ale nezabráni prítomnosti fantómov vznikajúcich v situácii, keď v jednej transakcii podľa rovnakého dotazu čítame dáta 2x z rôznymi výsledkami, pretože v medzičase stihla iná transakcia vytvoriť alebo zmazať časť týchto dát.

vykonanie krokov tri a štyri. V piatom kroku je tento zámok uvoľnený predtým, než konektor vykoná väčšinu práce pri kopírovaní údajov.

Note: moze byt popisane este viac ak by bolo potrebne nahrabat strany :)

3.2 DDL parser

Pri čítaní binárneho logu MySQL konektor parsuje DDL dotazy na základe ktorých si v pamäti vytvára modely schém každej tabuľky podľa toho ako sa vyvíjali v čase. Tento proces je veľmi dôležitý, pretože konektor generuje udalosti pre tabuľky, v ktorých definuje schéma tabuľky v čase, kedy daná udalosť vznikla. Aktuálne schéma sa nemôže použiť, nakoľko sa môže zmeniť v danom čase pokiaľ na danej pozícii v logu na ktorej konektor číta.

Konektor produkuje správy použitím Kafka Connect Schemas, ktoré definujú jednoduchú dátovú štruktúru obsahujúcu názvy a typy polí a spôsob organizácie týchto polí. Pri generovaní správy na udalosť týkajúcu sa dátovej zmeny je najprv nutné mať Kafka Connect **Schema** objekt, v ktorom definujeme všetky potrebné polia. Následne je nutné konvertovať usporiadané pole hodnôt stĺpcov do Kafka Connect **Struct** objektu na základe polí a ich hodnôt z odchytenej udalosti.

Ak Debezium konektor odchytí DDL udalosť, stačí mu aktualizovať model, ktorý si drží v pamäti a ten následne použiť na generovanie **Schema** objektu. V rovnakom čase sa vytvorí komponenta, ktorá bude používať tento **Schema** objekt na vytváranie **Struct** objektu z hodnôt v odchytenej udalosti. Tento proces sa vykoná raz a použije sa na všetky DML udalosti až do doby pokiaľ sa neodchytí ďalší DDL dotaz, po ktorom bude opäť nutné aktualizovať model v pamäti.

Nato aby bolo možné túto akciu vykonať je nutné parsovať DDL dotazy, pričom pre potreby Debezia stačí vedieť rozpoznať iba malú časť z celej DDL gramatiky. Model, ktorý sa udržiava v pamäti a zbytok funkcionality spojený z generovaním **Schema** objektu a konventoru hodnôt na **Struct** objekt je generické nakoľko nie je priamo spojené z MySQL.

3.2.1 Framework na parsovanie DDL

Keďže Debezium nenašlo žiadnu použiteľnú knižnicu na parsovanie DDL, rozhodlo sa implementovať vlastný framework podľa ich potrieb, ktoré sú[12]:

- Parovanie DDL dotazov a aktualizácia modelu v pamäti.
- Zameranie sa na podstatné dotazy ako sú **CREATE**, **UPDATE** a **DROP** tabuliek, pričom sa ostatné dotazy budú ignorovať bez nutnosti ich parsovať.
- Štruktúra kódu parseru, ktorá bude podobná dokumentácii MySQL DDL gramatiky a názvoslovie metód, ktorá bude odzrkadľovať pravidlá gramatiky. Takúto implementáciu je jednoduchšie udržiavať v priebehu času.
- Umožniť vytvorenie parserov pre PostgreSQL, Oracle, SQLServer a všetkých ostatných DBMS, ktoré budú potrebné.
- Umožniť prispôbenie pomocou dedičnosti a polymorfizmu.

- Uľahčiť vývoj, ladenie a testovanie parserov.

Výsledný framework pozostáva z tokenizeru, ktorý konvertuje DDL dotaz v jednom reťazci na sekvenciu tokenov. Každý token reprezentuje interpunkčné znamienka, citované reťazce, slová a symboly, kľúčové slová, komentáre a ukončujúce znaky ako napríklad bodkočiarku pre MySQL. DDL parser prechádza sled tokenov a volá metódy na spracovanie variácii sady tokenov. Parser taktiez využíva interný `DataTypeParser` na spracovanie dátových typov SQL, ktoré si je možné pre jednotlivé DBMS ručne zaregistrovať.

`MySQLDdlParser` trieda dedí od základnej triedy `DdlParser` a sprostredkúva celú parsovaciu logiku špecifickú pre MySQL. Napríklad DDL dotaz 3.3 je možné sparsovať podľa ukážky 3.4.

Ukážka 3.3: DDL dotaz v MySQL

```
1 # Create and populate our products using a single insert with many rows
2 CREATE TABLE products (
3   id INTEGER NOT NULL AUTO_INCREMENT PRIMARY KEY,
4   name VARCHAR(255) NOT NULL,
5   description VARCHAR(512),
6   weight FLOAT
7 );
8 ALTER TABLE products AUTO_INCREMENT = 101;
9
10 # Create and populate the products on hand using multiple inserts
11 CREATE TABLE products_on_hand (
12   product_id INTEGER NOT NULL PRIMARY KEY,
13   quantity INTEGER NOT NULL,
14   FOREIGN KEY (product_id) REFERENCES products(id)
15 );
```

Ukážka 3.4: Parsovanie dotazu pomocou `MySQLDdlParseru`

```
1 String ddlStatements = "...";
2 DdlParser parser = new MySQLDdlParser();
3 Tables tables = new Tables();
4 parser.parse(ddl, tables);
```

`Tables` objekt reprezentuje model uložený v pamäti konkrétnej databáze. Parser zprocesuje jednotlivé DDL dotazy a aplikuje ich na odpovedajúce definície tabuliek nachádzajúce sa v `Tables` objekte.

3.2.2 Implementácia MySQL DDL parsru

Každá implementácia `DdlParser` implementuje metódu, ktorá parsuje DDL dotazy poskytnuté v reťazci. Táto metóda vytvára nový `TokenStream` pomocou `DdlTokenizer`, ktorý rozdelí znaky v reťazci do typovaných `Token` objektov. Následne volá ďalšiu parsovaciu metódu v ktorej nastaví lokálne premenné a snaží sa zaradom parsovať DDL dotazy do doby,

kým žiadny ďalší nenájde. Ak by počas parsovania nastala chyba napríklad že by sa nenašla zhoda, parser vygeneruje `ParsingException`, ktorá obsahuje riadok, stĺpec a chybovú správu oznamujúcu aký token bol očakávaný a aký sa našiel. V prípade chyby sa `TokenStream` pretočí na začiatok, aby sa prípadne mohla použiť implementácia iného parseru.

Pri každom volaní metódy `parseNextStatement` je predavaný objekt `Marker`, ktorý ukazuje na začiatočnú pozíciu parsovaného dotazu. Vďaka polymorfizmu `MySQLDdlParser` prepisuje implementáciu `parseNextStatement` metódy (ukážka C.2), v ktorej kontroluje, či prvý token vyhovuje niektorému z typov MySQL DDL gramatiky. Po nájdení vyhovujúceho tokenu sa zavolá odpovedajúca metóda na ďalšie parsovanie.

Pre príklad, ak by parser chcel parsovať dotaz začínajúci na `CREATE TABLE ....` Prvým parsované slovo je `CREATE`, čím by sa podľa ukážky z kódu C.2 zavolá metóda `parseCreate`. V nej sa toto slovo skonsumuje a rovnakým spôsobom nastáva kontrola druhého slova, kde sa po vyhodnotení hodnoty `TABLE` zavolá metóda `parseCreateTable` (ukážka C.3). Táto metóda odzrkadľuje následovné pravidlá MySQL gramatiky pre `CREATE TABLE`:

```
CREATE [TEMPORARY] TABLE [IF NOT EXISTS] tbl_name
    (create_definition,...)
    [table_options]
    [partition_options]
```

```
CREATE [TEMPORARY] TABLE [IF NOT EXISTS] tbl_name
    [(create_definition,...)]
    [table_options]
    [partition_options]
    select_statement
```

```
CREATE [TEMPORARY] TABLE [IF NOT EXISTS] tbl_name
    { LIKE old_tbl_name | (LIKE old_tbl_name) }
```

```
create_definition:
    ...
```

Metóda `parseCreateTable` sa snaží najskôr skonsumovať nepovinné slovo `TEMPORARY`, potom slovo `TABLE`, nepovinný fragment `IF NOT EXISTS` a následne konzumuje a parsuje názov tabuľky. Ak by dotaz obsahoval fragment `LIKE otherTable`, tak sa použije objekt `Tables`, z ktorého sa získa definícia odkazovanej tabuľky. V ostatných prípadoch sa na úpravu stávajúcej tabuľky použije `TableEditor` objekt. Takýmto spôsobom parser pokračuje vo svojej činnosti ďalej a snaží sa parsovať dotaz na základe pravidiel gramatiky.

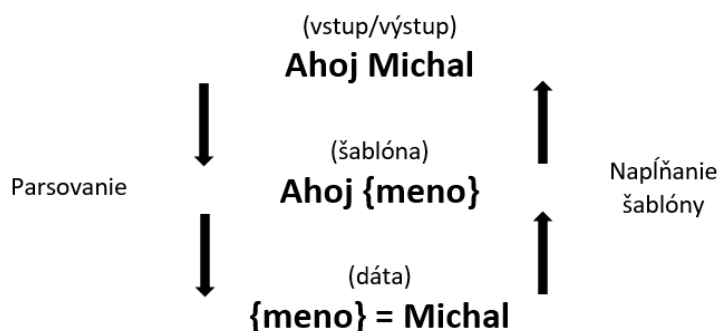

Kapitola 4

Syntaktická analýza

Syntaktickou analýzou (slangovo z angličtiny tiež **parsovaním**) sa v teórii rozumie konštrukcia derivačného stromu vety bezkontextového jazyka[9] popísaného v kapitole 4.1.3. Program, ktorý vykonáva túto úlohu sa volá syntaktický analyzátor (slangovo **parser**). Počas konštrukcie derivačného stromu parser zachováva hierarchické usporiadanie symbolov, ktoré je vhodné pre ďalšie spracovanie.

Parsovanie je taktiež možné si predstaviť ako inverziu k napĺňaniu šablón. Šablóna definuje napríklad štruktúru textu s variablnými premennými, ktoré je treba naplniť dátami a parsovanie identifikuje túto šablónu a extrahuje dáta, ktoré boli do nej vložené.

Obr. 4.1: Príklad parsovania a napĺňovania šablóny

Podstata parsovania je veľmi dôležitá, pretože rôzne entity potrebujú dáta na spracovanie v rôznych formátoch. Parsovanie umožňuje transformovať získané dáta tak, aby im mohol porozumieť špecifický software.

4.1 Parsovanie pomocou regulárnych výrazov

Regulárne výrazy (4.1.2) poskytujú možnosť zápisu regulárnych jazykov, ktorých fungovanie je postavené na deterministických konečných automatoch (4.1.1).

O regulárnych výrazoch sa často horoví, že by nemali byť použité na parsovanie. Nie vždy to ale je pravda, pretože je možné použiť regulárne výrazy na parsovanie jednoduchých vstupov. Niektorí programátori nepoznajú iné možnosti a snažia sa všetko parsovať s použitím regulárnych výrazov aj keď by nemali. Výsledkom toho je séria regulárnych výrazov spojených v jeden, čím sa parsovanie môže jednoducho stať vysoko náchylným k chybám.

Parsovanie pomocou regulárnych výrazov je naozaj možné, ale iba pre regulérne jazyky. Pokiaľ sa v jazyku, ktorý sa snažíme parsovať, objavia vnorené alebo rekurzívne elementy, nejedná sa už o regulérny jazyk, ale o jazyk *bezkontextový* (4.1.3). Väčšina programovacích jazykov spadá pod bezkontextové jazyky, a preto nie je možné tieto jazyky parsovať regulérnymi výrazmi.

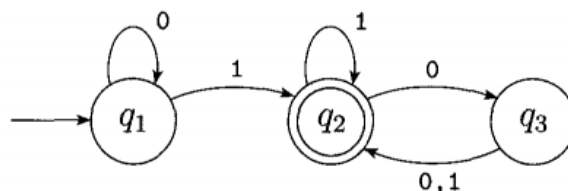
4.1.1 Deterministický konečný automat

Konečné automaty sa používajú v rôznych oboroch ako napríklad pri prekladačoch, spracovávaní prirodzeného jazyka, pri návrhu hardwaru a ďalších [4]. Predstavujú model systémov, ktoré rozpoznávajú, či je vstupný reťazec patrí do jazyka. Deterministický konečný automat (DFA), taktiež aj *akceptor* je najpoužívanejší zo štyroch typov automatov.

Definícia 4.1.1. *Deterministický konečný automat* M je päťica $M = (Q, \Sigma, \delta, q_0, F)$, kde

- Q je konečná množina stavov
- Σ je konečná množina vstupných symbolov
- δ je prechodová funkcia $\delta : Q \times \Sigma \rightarrow Q$
- q_0 je počiatočný stav
- $F \subseteq Q$ je množina koncových stavov [4]

Konečný automat je možné prehľadne znázorniť formou stavového diagramu. *Stavový diagram* je orientovaný graf, v ktorom sú uzly ohodnotené stavmi automatu a hrany vstupnými symbolmi automatu. Z uzlu q vedie hrana ohodnotená symbolom a do uzlu p vtedy, ak $\delta(q, a) = p$. Počiatočný stav sa označuje šipkou, ktorá neprichádza zo žiadneho iného stavu a uzly ohodnotené koncovými stavmi označujeme dvojitém krúžkom. Príklad takto znázorneného DFA je na obrázku 4.2.

Obr. 4.2: Príklad DFA znázorneného pomocou stavového diagramu

Definícia 4.1.2 (Jazyk prijímaný konečným automatom). Je daný DFA $M = (Q, \Sigma, \delta, q_0, F)$. Slovo $u \in \Sigma^*$ je *prijímané* automatom M práve vtedy, keď

$$\delta^*(q_0, u) \in F.$$

Množina všetkých slov, ktoré automat prijíma sa nazýva *jazyk prijímaný* M a značíme ju $L(M)$. Platí teda

$$L(M) = \{u \mid \delta^*(q_0, u) \in F\}. [4]$$

Každý jazyk L , pre ktorý existuje deterministický konečný automat prijímajúci tento jazyk, sa nazýva **regulárny jazyk**.

4.1.2 Regulárny výraz

Regulárny výraz je ďalšia možnosť ako popísať regulárne jazyky, ktoré sú uzavreté vzhľadom k operáciám zjednotenia, súčinu a iterácie. Regulárne výrazy sú postavené na Kleeneho operátore($*$), ktorý sa používa na označenie, že určitý prvok môže byť prítomný nula alebo nekonečne veľa krát.

Definícia 4.1.3 (Regulárne výrazy nad abecedou). Je dána abeceda Σ . Množina všetkých regulárnych výrazov nad Σ je definovaná indukzívne:

- $\emptyset$ je regulárny výraz,
- ϵ je regulárny výraz,
- a je regulárny výraz pre každé písmeno $a \in \Sigma$,
- pokiaľ sú r_1 a r_2 regulárne výrazy, tak $r_1 + r_2$, $r_1 r_2$ a r_1^* sú regulárne výrazy. [4]

Podpora regulárnych výrazov je dostupná u väčšiny programovacích jazykov. Pre zjednodušenie zápisu sú definované viaceré znaky, ktoré vychádzajú zo spomenutých základných operácií. Ich najčastejšie využitie je na vyhľadávanie v texte.

4.1.3 Bezkontextový jazyk

Bezkontextový jazyk je jazyk nad abecedou, ktorý je prijímaný bezkontextovou gramatikou. Gramatikou sa rozumie súpis pravidiel, ktoré určujú ako vygenerovať všetky slová daného jazyka. Bezkontextová gramatika reprezentuje silnejšiu metódu popisovania jazykov, pomocou ktorej je možné opísať vlastnosti, ktoré majú rekurzívnu štruktúru.

Definícia 4.1.4. *Bezkontextová gramatika* je usporiadaná štvorica $\mathcal{G} = (N, \Sigma, S, P)$, kde

- N je konečná množina tzv. *neterminálov*¹
- Σ je konečná neprázdna množina tzv. *terminálov*², kde platí $N \cap \Sigma = \emptyset$

---

¹Premenné symboly, ktoré sa reprezentujú pomocou veľkých písmen

²Písmená vstupnej abecedy, často reprezentované malými písmenami, číslami alebo špeciálnymi symbolmi

- $S \in N$ je štartovací symbol
- P je konečná množina pravidiel typu $\alpha \rightarrow \beta$, kde α a β sú slová nad $N \cup \Sigma$ taká, že α obsahuje aspoň jeden neterminál.
- každé pravidlo P je v tvare $A \rightarrow \gamma$, kde $\gamma \in (n \cup \Sigma)^*$ a A je neterminál [5]

Bezkontextové gramatiky sa prvýkrát používali pri štúdií ľudských jazykov na pochopenie vzťahu medzi podstatným menom, slovesom a predložkou. Ich kombináciou vznikajú frázy, ktoré vedú k prirodzenej rekurzii, nakoľko podstatné meno môže byť súčasťou slovesnej frázy a pod. Bezkontextové gramatiky dokážu zachytiť dôležité aspekty týchto vzťahov [13].

Špecifikácia a kompilácia programovacích jazykov je jedným z použití bezkontextovej gramatiky. Gramatika programacieho jazyka sa často používa na pochopenie jeho syntaxe.

V nasledujúcom príklade je ukážka bezkontextovej gramatiky G_1 .

$$\begin{aligned} A &\rightarrow 0A1 \\ A &\rightarrow B \\ B &\rightarrow \# \end{aligned}$$

Z týchto pravidiel je možné poskladať strom pravidiel, v ktorom je množina terminálov $\Sigma \in \{0, 1, \#\}$, množina neterminálov $N \in \{A, B\}$ a štartovací symbol je A .

Definícia 4.1.5 (Derivace). Je daná gramatika $\mathcal{G} = (N, \Sigma, S, P)$. Povedzme, že δ sa *odvodí* z γ vtedy, ak

- buď $\gamma = \delta$
- alebo existuje postupnosť priamych odvodení

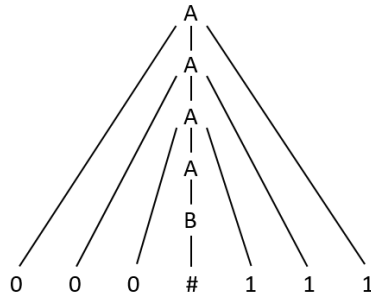
$$\gamma = \gamma_1 \Rightarrow_{\mathcal{G}} \gamma_2 \Rightarrow_{\mathcal{G}} \dots \Rightarrow_{\mathcal{G}} \gamma_k = \delta$$

Tento fakt sa označuje $\gamma \Rightarrow_{\mathcal{G}}^* \delta$ a tejto konečnej postupnosti hovoríme *derivácia*. [5]

Pre príklad, gramatika G_1 generuje reťazec $000\#111$. Derivácia tohto reťazca bude vyzerat nasledovne

$$A \Rightarrow 0A1 \Rightarrow 00A11 \Rightarrow 000A111 \Rightarrow 000B111 \Rightarrow 000\#111$$

Rovnakú informáciu je možné reprezentovať graficky pomocou sparovaného (derivačného) stromu. Príklad derivačného stromu je na obrázku 4.3.

Obr. 4.3: Derivačný strom gramatiky $\mathcal{G}_1$ pre reťazec $000\#111$

Množina všetkých reťazcov, ktoré je možné generovať týmto spôsobom sa nazýva jazyk gramatiky L . Jednoduchým pohľadom na gramatiku G_1 je možné povedať, že jazyk gramatiky $L(G_1) \in \{0^n \# 1^n | n \geq 0\}$. Všetky jazyky generované bezkontextovou gramatikou sa nazývajú **bezkontextové jazyky**.

Definícia 4.1.6 (Jazyk generovaný gramatikou). Povedzme, že slovo $\omega \in \Sigma^*$ je *generované* gramatikou $\mathcal{G}$, ak existuje derivácia $S \Rightarrow_{\mathcal{G}}^* \omega$.

Jazyk $L(\mathcal{G})$ generovaný gramatikou $\mathcal{G}$ sa skladá zo všetkých slov generovaných gramatikou $\mathcal{G}$, tj.

$$L(\mathcal{G}) = \{\omega \in \Sigma^* | S \Rightarrow_{\mathcal{G}}^* \omega\}. [5]$$

4.1.4 Backus-Naur Form notácia

Pri popisovaní jazyka mnohých programovacích jazykov, protokolov alebo formátov sa vo svojej špecifikácii používa zápis pomocou Backus-Naur Form (BNF) notácie. [7]

Každé pravidlo v BNF má nasledujúcu štruktúru:

$$\langle \text{neterminál} \rangle ::= \text{výraz}$$

Všetky neterminály v BNF sa zapisujú do špicatých zátvoriek $\langle \rangle$, či už sú použité na pravej alebo ľavej strane pravidla. Výraz sa môže obsahovať terminály aj neterminály a je definovaný ich spojením, alebo výberom. Symboli vo výraze postavené vedľa seba určujú postupnosť symbolov a použitie znaku vertikálnej čiary určuje výber zo symbolov.

4.1.5 Rozšírená Backus-Naur Form notácia

Pre zjednodušenie zápisu gramatiky, a aby bolo možné jednoduchšie definovať určité typy pravidiel vznikla kolekcia rozšírení k Backus-Naur Form notácii (EBNF), ktorá bola štandardizovaná ako ISO/IEC 14997 [6]. Terminály môžu byť vyjadrené konkrétnym postupom znakov v úvodzovkách, alebo pomocou triedy literálov, ktorú je možné zapísať pomocou regulárneho výrazu. Priradzovací znak pravidla je zmenený z $::=$ na jednoduché $=$ a vynesá sa za zápis špicatých zátvoriek okolo neterminálov. Tieto malé syntaktické zmeny nie sú tak dôležité ako dodatočné operácie EBNF, ktoré sa môžu použiť vo výraze.

Nepovinnosť - Použitím hranatých zátvoriek okolo výrazu $[výraz]$ sa indikuje možnosť použitia tohto výrazu v sekvencii. Jednoduchšie povedané, výraz môže, ale nemusí byť použitý vo výslednej sekvencii. Príklad:

$$\text{term} = ["-"] \text{ factor}$$

Zlučovanie - Aby bolo možné identifikovať prioritu sekvencie symbolov, EBNF používa klasické zátvorky, čím jednoznačne definuje poradie výrazov. V príklade je zapísaná gramatika, ktorá prijíma matematické sčítanie a odčítanie:

$$\text{expr} = \text{term} ("+" | "-") \text{ expr}$$

Opakovanie - Použitím zložených zátvoriek okolo výrazu $\{výraz\}$ je možné indikovať opakovanie výrazu. To znamená, že výraz sa nemusí v sekvencii vyskytovať, ale zároveň môže byť nekonečne krát zasebou. Toto je pravidlo je taktiež možné zapísať pomocou znaku $*$. Príklad:

$$\begin{aligned} \text{args} &= \text{arg } \{", " \text{arg}\} \\ \text{args} &= \text{arg } (", " \text{arg})^* \end{aligned}$$

Spájanie - Namiesto toho aby sa autor gramatiky spoliehal na postavenie výrazov vedľa seba, má možnosť spájať výrazy aj pomocou znaku čiarky.

Každú gramatiku zapísanú cez EBNF je možné taktiež zapísať pomocou BNF, to ale vedie k omnoho obsiahlejšiemu množstvu definičných pravidiel. V nasledujúcich príkladoch sú znázornené 2 rôzne zápisy v EBNF gramatiky z kapitoly 4.1.3:

$$\begin{aligned} A &= ("0" A "1") \mid B \\ B &= "\#" \\ A &= ("0")^* "\#" ("1")^* \end{aligned}$$

4.2 Štruktúra bezkontextových parserov

Syntaktickej analýze zpravidla predchádza *lexikálna analýza*, pri ktorej sa vstupný reťazec rozdeľuje na postupnosť lexikálnych symbolov (lexémov). V programovacích jazykoch sa taktiež nazývajú **tokeny** a definujú identifikátory, literály (čísla, reťazce), kľúčové slová, operátory, oddeľovače a pod. Pre parser sú tokeny ďalej nedeliteľné stavebné jednotky, ktoré používa pri interpretácii vstupných dát. Program vykonávajúci túto úlohu sa nazýva štruktúrny analyzátor, no v programovaní sa častejšie narazí na výraz **lexer** alebo **tokenizer** bližšie popísaný v kapitole 4.2.1.

V kontexte parsovania sa slovo parser môže odkazovať na program, ktorý vykonáva celý proces ale aj na správny parser (syntaktický analyzátor), ktorý analyzuje tokeny vytvorené lexerom. Dôvodom toho je, že parser sa stará o najdôležitejšiu a najťažšiu časť celého procesu parsovania. Lexer hraje v procese parsovania iba úlohu pomocníka na uľahčenie práce parseru.

Parsre sú významnou súčasťou kompilátorov alebo interpretorov programovacích jazykov, no samozrejme môžu byť súčasťou aj rôznych typov programov. Čo sa týka parsovania programovacích jazykov, parser dokáže určiť iba syntaktickú korektnosť parsovaného výrazu. Výstup parseru je ale základom pre zistenie sémantickej korektnosti.

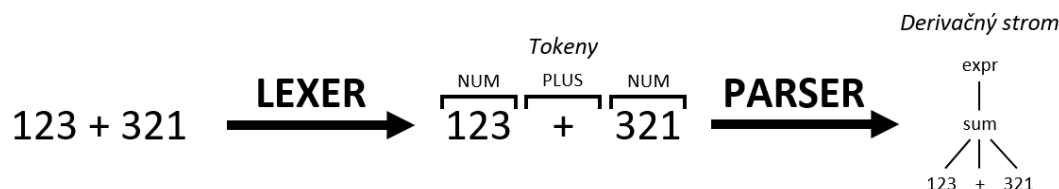
4.2.1 Lexer

Lexey zohrávajú dôležitú rolu pri parsovaní, pretože transformujú počiatočný vstup na jednoduchšie spracovateľnú formu pre parser. Napísanie gramatiky pre lexer je zvyčajne jednoduchšie nakoľko nie je nutné riešiť vymoženosti bezkontextového jazyka ako je napríklad opakovanie, rekurzia a podobne.

Jedna z veľmi dôležitých úloh lexera je vysporiadanie sa z medzerami v parsovanom výraze. Vo väčšine prípadoch chceme, aby prázdne medzery boli lexerom odstránené. Ak by sa tak nestalo, znamenalo by to, že by sa s nimi musel vysporiadať samotný parser. To by znamenalo ich kontrolu pri každom jednom použitom tokene, čo by sa rýchlo stalo nepríjemným.

Existujú prípady, kedy to nemôžeme urobiť, pretože medzery sú pre daný jazyk relevantné, ako napríklad v prípade Pythonu, kde sa používa identifikácia bloku kódu a je nutné určiť, ktoré medzery sú pre parser dôležité. Aj napriek tomu je zvyčajne lexer zodpovedný za riešenie problému, ktorá medzera je relevantná a ktorá nie. Napríklad pri parsovaní Pythonu chceme, aby lexer overil, či medzery definujú odsadenie (relevantná) alebo medzery medzi slovami (irelevantná). [14]

Lexer prečíta vstupný preťažec a rozdelí ho na predom definované typy tokenov. Na definíciu týchto typov sa používajú regulérne výrazy, nakoľko rozdelenie na tokeny spadá pod problém regulárnej gramatiky. Ako už bolo spomenuté na spracovanie regulárnej gramatiky sa používa algoritmus pre DFA(4.1.1).

Obr. 4.4: Spracovanie reťazca $123 + 321$ lexerom a parserom

Pre príklad z obrázku 4.4 máme dva typy tokenov. **NUM** vyjadrujúci akékoľvek prirodzené číslo a **PLUS** vyjadrujúci znak súčtu (+). Keď sa lexer bude snažiť analyzovať reťazec **123 + 321**, bude čítať znaky *1,2,3* a potom znak medzery. V tomto momente lexer rozpozná, že postupnosť znakov *123* súhlasí s definíciou tokenu typu NUM. Následne prečíta znak *+*, ktorý sa zhoduje s druhým typom tokenu PLUS a nakoniec objaví posledný token typu NUM. Takto definované tokeny použije parser na vyhodnotenie výsledného výrazu. Bezkontextová gramatika pre takýto parser by mohla vyzeráť nasledovne:

$$\text{sum} = \text{NUM} \{ \text{PLUS NUM} \}$$

Vzhľadom na to, že lexery sú takmer výlučne používané v spojení s parsermi, je nutné si určiť hranicu, kde končí práca lexeru a začína práca parseru. Táto hranica nemusí byť vždy jasná a všetko to závisí na konkrétnej potrebe programu, pre ktorý je parser vytváraný. Pre príklad si môžeme predstaviť program, ktorý parsuje vstup obsahujúci IP adresu. Pokiaľ programu stačí poznať hodnotu IP adresy, tak je možné vytvoriť token v lexeru, ktorý popisuje celý formát IP adresy a parser pri svojej analýze použije iba tento token.

$$\text{IPv4} = [0-9]^+ \text{"."} [0-9]^+ \text{"."} [0-9]^+ \text{"."} [0-9]^+$$

Ak by bol ale problém zložitejší a program by chcel analzovať IP adresu a zistiť z nej informácie ako napríklad krajinu, bude parser potrebovať jednotlivé hodnoty IP adresy samostatne. V tomto prípade lexer rozdelí IP adresu na dve druhy tokenov (číslo a bodka).

```
/* Lexer */  
DOT = "."  
OCTEC = [0-9]+  
  
/* Parser */  
ipv4 = OCTET DOT OCTET DOT OCTET DOT OCTET
```

Kapitola 5

Parsovacie algoritmy

Literatúra

- [1] Attunity Ltd. Attunity Connect Product White Paper. *Change Data Capture – next generation ETL*. Máj 2004.
- [2] Debezium Community. *Debezium* [online]. 2018. [cit. 28.1.2018]. Dostupné z: <<http://debezium.io/>>.
- [3] Debezium Community. *Debezium Connector for MySQL: Snapshots* [online]. 2018. [cit. 22.2.2018]. Dostupné z: <<http://debezium.io/docs/connectors/mysql/#snapshots>>.
- [4] DEMLOVÁ, M. Jazyky, automaty a gramatiky. *Konečné automaty*. 2017.
- [5] DEMLOVÁ, M. Jazyky, automaty a gramatiky. *Gramatiky*. 2017.
- [6] ISO 14977:1996(E). Information technology – Syntactic metalanguage – Extended BNF. Standard, International Organization for Standardization, Geneva, CH, 1996.
- [7] MIGHT, M. *The language of languages* [online]. [cit. 3.4.2018]. Dostupné z: <<http://matt.might.net/articles/grammars-bnf-ebnf>>.
- [8] MORLING, G. Streaming Database Changes with Debezium, 2017. <https://www.youtube.com/watch?v=IOZ2Um6e430>, publikované 9.11.2017.
- [9] MÜLLER, K. *Programovací jazyky*. Česká technika - nakladatelství ČVUT, 2005. ISBN 80-01-02458-X.
- [10] NARKHEDE, N. – SHAPIRA, G. – PALINO, T. *Kafka: The Definitive Guide: Real-time data and stream processing at scale*. O'Reilly UK Ltd., 2017. ISBN 978-1-491-99065-0.
- [11] *MySQL 5.7 Reference Manual*. Oracle Corporation and/or its affiliates, 2018. <https://dev.mysql.com/doc/refman/5.7/en/>.
- [12] Randall Hauch. *Parsing DDL* [online]. 2018. [cit. 25.2.2018]. Dostupné z: <<http://debezium.io/blog/2016/04/15/parsing-ddl/>>.
- [13] SIPSER, M. *Introduction to the Theory of Computation*. Boston: Thomson Course Technology, 2 edition, 2006. ISBN 0-534-95097-3.
- [14] TOMASSETTI, G. *A Guide to Parsing: Algorithms and Terminology* [online]. 9 2017. [cit. 28.3.2018]. Dostupné z: <<https://tomasetti.me/guide-parsing-algorithms-terminology>>.

Dodatok A

Zoznam použitých skratiek

BNF Backus-Naur Form

CDC Change Data Capture

DBMS Database management system

DDL Data definition language

DFA Deterministic Finite Automaton

EBNF Extended Backus-Naur Form

SQL Structured Query Language

Dodatok B

Ukážka dát

Ukážka B.1: Ukážka CDC správy odoslanej Debeziom

```
1 {
2     "schema" : {
3         ...
4     },
5     "payload" : {
6         "before" : null,
7         "after" : {
8             "id" : 352,
9             "name" : "Janko",
10            "surename" : "Hrasko",
11            "email" : "janko@hrasko.sk"
12        },
13        "source" : {
14            "name" : "dbserver1",
15            "server_id" : 0,
16            "ts_sec" : 0,
17            "file" : "mysql-bin.000001",
18            "pos" : 12,
19            "row" : 0,
20            "snapshot" : true,
21            "db" : "todo_list",
22            "table" : "users"
23        },
24        "op" : "c",
25        "ts_ms" : 1517152654614
26    }
27 }
```


Dodatok C

Ukážky zdrojových kódov

Ukážka C.1: Parsovanie metódy DDL parserov

```
1 public final void parse(String ddlContent, Tables databaseTables) {
2     Tokenizer tokenizer = new DdlTokenizer(!skipComments(),
3         ↪ this::determineTokenType);
4     TokenStream stream = new TokenStream(ddlContent, tokenizer, false);
5     stream.start();
6     parse(stream, databaseTables);
7 }
8 public final void parse(TokenStream ddlContent, Tables databaseTables)
9     ↪ throws ParsingException, IllegalStateException {
10     this.tokens = ddlContent;
11     this.databaseTables = databaseTables;
12     Marker marker = ddlContent.mark();
13     try {
14         while (ddlContent.hasNext()) {
15             parseNextStatement(ddlContent.mark());
16             // Consume the statement terminator if it is still there ...
17             tokens.canConsume(DdlTokenizer.STATEMENT_TERMINATOR);
18         }
19     } catch (ParsingException e) {
20         ddlContent.rewind(marker);
21         throw e;
22     } catch (Throwable t) {
23         parsingFailed(ddlContent.nextPosition(), "Unexpected exception ("
24             ↪ + t.getMessage() + ") parsing", t);
25     }
26 }
```

Ukážka C.2: Implementácia parseNextStatement metódy v MySqlDdlParser

```
1 @Override
2     protected void parseNextStatement(Marker marker) {
3         if (tokens.matches(DdlTokenizer.COMMENT)) {
4             parseComment(marker);
5         } else if (tokens.matches("CREATE")) {
6             parseCreate(marker);
7         } else if (tokens.matches("ALTER")) {
8             parseAlter(marker);
9         } else if (tokens.matches("DROP")) {
10            parseDrop(marker);
11        } else if (tokens.matches("RENAME")) {
12            parseRename(marker);
13        } else {
14            parseUnknownStatement(marker);
15        }
16    }
```

Ukážka C.3: Implementácia parseCreateTable metódy v MySqlDdlParser

```
1  protected void parseCreateTable(Marker start) {
2      tokens.canConsume("TEMPORARY");
3      tokens.consume("TABLE");
4      boolean onlyIfExists = tokens.canConsume("IF", "NOT", "EXISTS");
5      TableId tableId = parseQualifiedTableName(start);
6      if (tokens.canConsume("LIKE")) {
7          TableId originalId = parseQualifiedTableName(start);
8          Table original = databaseTables.forTable(originalId);
9          if (original != null) {
10             databaseTables.overwriteTable(tableId, original.columns(),
11                 ↪ original.primaryKeyColumnNames(), original.defaultCharsetName());
12         }
13         consumeRemainingStatement(start);
14         signalCreateTable(tableId, start);
15         debugParsed(start);
16         return;
17     }
18     if (onlyIfExists && databaseTables.forTable(tableId) != null) {
19         // The table does exist, so we should do nothing ...
20         consumeRemainingStatement(start);
21         signalCreateTable(tableId, start);
22         debugParsed(start);
23         return;
24     }
25     TableEditor table = databaseTables.editOrCreateTable(tableId);
26     // create_definition ...
27     if (tokens.matches('(')) parseCreateDefinitionList(start, table);
28     // table_options ...
29     parseTableOptions(start, table);
30     // partition_options ...
31     if (tokens.matches("PARTITION")) {
32         parsePartitionOptions(start, table);
33     }
34     // select_statement
35     if (tokens.canConsume("AS") || tokens.canConsume("IGNORE", "AS") ||
36         ↪ tokens.canConsume("REPLACE", "AS")) {
37         parseAsSelectStatement(start, table);
38     }
39     // Make sure that the table's character set has been set ...
40     if (!table.hasDefaultCharsetName()) {
41         table.setDefaultCharsetName(currentDatabaseCharset());
42     }
43     // Update the table definition ...
44     databaseTables.overwriteTable(table.create());
45     signalCreateTable(tableId, start);
46     debugParsed(start);
47 }
```


Dodatok D

Obsah příloženého CD

Tato příloha je povinná pro každou práci. Každá práce musí totiž obsahovat příložené CD. Viz dále. Může vypadat například takto. Váš seznam samozřejmě bude odpovídat typu vaší práce. (viz [?]): Na GNU/Linuxu si strukturu příloženého CD

Obr. D.1: Seznam příloženého CD — příklad

můžete snadno vyrobit příkazem:

```
$ tree . >tree.txt
```

Ve vzniklém souboru pak stačí pouze doplnit komentáře.

Z **README.TXT** (případně **index.html** apod.) musí být rovněž zřejmé, jak programy instalovat, spouštět a jaké požadavky mají tyto programy na hardware.

Adresář **text** musí obsahovat soubor s vlastním textem práce v PDF nebo PS formátu, který bude později použit pro prezentaci diplomové práce na WWW.